

EVOLUCIONISTI U HVARU U 19. STOLJEĆU - ONLINE IZVORI KAO PRILOZI PROUČAVANJU ODNOSA HAECKEL - BUČIĆ

U ovome se radu prikazuju rezultati istraživanja online izvora vezanih uz odnos hvarskog meteorologa i prirodoslovca Grgura Bučića, i najpoznatijeg njemačkog znanstvenika 2. pol. 19. st., Ernsta Haeckela. Kao prilog istraživanju ove teme, kojom se najviše bavio biolog Ante Tadić, opisuje se i Haeckelov boravak u gradu Hvaru 1871. g.

Ključne riječi: Grgur Bučić, Ernst Haeckel, Bonagracija Maroević, Charles Darwin, evolucionizam, korespondencija, online izvori, digitalizacija, digitalno istraživanje, metapodaci

Uvod

U 2018. i 2019. godini tri su važne obljetnice vezane uz život i rad hvarskog prirodoslovca Grgura Bučića. U prošloj, 2018., Muzej hvarske baštine je raznim događanjima obilježio 160 godina meteorološke stanice i 150 godina organiziranog turizma u Hvaru: otvaranjem novog stalnog postava, Kabineta Grgura Bučića, organiziranjem privremene izložbe o povijesti turizma u Hvaru, i izdavanjem znanstveno-popularne knjige „Grgur Bučić: pustinjač znanosti”,¹ višeg kustosa Marinka Petrića. Ova se, 2019., odnosi na 190 godina od Bučićevog rođenja.

Grgur Bučić (1829.-1911.) je bio telegrafist, prvi voditelj hvarske meteorološke stanice osnovane 1858. g., i znanstvenik-amater. Najviše se zanimao za prirodne znanosti, kao što su meteorologija, oceanografija, botanika, zoologija, paleontologija i geologija, ali zanimale su ga i antropologija, arheologija i numizmatika. Bio je poznat po umjetnom uzgajanju morskih spužava, za što je, između ostalog, dobio razne počasti i priznanja. Sudjelovao je u osnivanju Higijeničkog društva 1868. g., prve turističke organizacije na ovim prostorima. Bio je član raznih društava i komisija, suradnik i dopisnik raznih institucija. Dopisivao se s mnogobrojnim europskim znanstvenicima, od kojih je najpoznatiji prirodoslovac Ernst Haeckel.

¹ Marinko Petrić, *Grgur Bučić: pustinjač znanosti*, Hvar, 2018.

Grgur Bučić; Zbirka Kabineta Grgura Bučića, MHB

Ernst Haeckel; Zbirka Kabineta Grgura Bučića, MHB

Ernst Haeckel (1834.-1919.) je bio njemački biolog, filozof i umjetnik, profesor komparativne anatomije na Sveučilištu u Jeni u Njemačkoj. Sudjelovao je u raznim znanstvenim ekspedicijama, pronašao je i opisao na tisuće novih vrsta u prirodi, a poznat je i po suradnji i prijateljstvu sa slavnim engleskim prirodoslovcem Charlesom Darwinom, čiju je teoriju evolucije popularizirao u svojim djelima. Hvar je, tijekom jedne od znanstvenih ekspedicija, posjetio u ožujku i travnju 1871. g., kada je upoznao Grgura Bučića. S Bučićem je, osim znanstvenom suradnjom, bio povezan i prijateljstvom, koje je trajalo sve do Bučićeve smrti, 1911. g.

Haeckela je u Franjevačkom samostanu u Hvaru ugostio redovnik Bonagracija Maroević (1810.-1889.), gimnazijski učitelj, gvardijan Franjevačkog samostana i ljubitelj glazbe i prirodnih znanosti. Fratar Bonagracija je surađivao je s hvarskim prirodoslovcima, a u samostanu je ugostio i nekoliko njemačkih i austrijskih znanstvenika. Uz Bučića, Haeckelu je bio najveći suradnik i pomagač tijekom istraživanja u Hvaru, te je Haeckel, također, i s njim ostao u prisnim odnosima.

Ostavštinom Grgura Bučića, sadašnjom Zbirkom Kabineta Grgura Bučića u

Muzeju hvarske baštine, najviše se bavio biolog Ante Tadić (1892.-1988.), suradnik i volonter u nekadašnjem Historijskom arhivu u Hvaru, odnosno u Centru za zaštitu kulturne baštine otoka Hvara. Jedna od tema, kojom se Tadić bavio dok je istraživao o Bučićevom životu i radu, jest bogata Bučićeva korespondencija s europskim znanstvenicima. Najviše je pažnje posvetio odnosu Haeckela i Bučića, koji je opisao na temelju istraživanja i interpretiranja građe iz Kabineta.

U ovome se radu prikazuju rezultati istraživanja online izvora vezanih uz odnos Haeckela i Bučića, najviše s web stranica s digitaliziranom stručnom i znanstvenom korespondencijom Ernsta Haeckela² i Charlesa Darwina³. Kao prilog dosadašnjem istraživanju odnosa Haeckela i Bučića, i na temelju tih online izvora, opisuje se Haeckelov susret s Bučićem i fratrom Bonagracijom Maroevićem, i njegov boravak u gradu Hvaru 1871. godine. Također, izlažu se ostale informacije prikupljene digitalnim istraživanjem vezanim uz Zbirku Kabineta Grgura Bučića. Ovim se radom, na taj način, želi uputiti i na trendove digitalizacije baštine, i na ulogu informacijsko-komunikacijske tehnologije u digitalnim i virtualnim formama interpretacije i komunikacije baštine.

O Zbirci Kabineta Grgura Bučića s osvrtom na arhiv

Zbirka Kabineta Grgura Bučića jedna je od najstarijih zbirki Muzeja hvarske baštine, a čine je razni predmeti kao što komadi namještaja, znanstveni i meteorološki instrumenti i alati, osobni pribor, diplome i medalje, biste i reljefi, prirodoslovni primjerci i sličan znanstveni materijal, knjižnica i arhiv. Budući da je osnivač Muzeja, dr. Niko Duboković (1909.-1991.), u počecima svojeg konzervatorskog rada u nekadašnjem Historijskom arhivu u Hvaru 1950ih godina, tragao za obiteljskim arhivima i sličnim materijalom, pokušavajući spasiti napuštenu i ugroženu baštinu, tako je Bučićevu ostavštinu pronašao u obiteljskoj konobi. Da dobra ne bi završila na otpadu, pohranio ih je na sigurno mjesto u prostorijama Arhiva, sve do 1972. g. kada je sva građa premještena u Ljetnikovac Hanibala Lucića, koji postaje sjedište ustanove. Tu se Bučićeva ostavština organizira kao studijska zbirka namijenjena prirodoslovcima, i dobiva naziv Kabinet dr. Grgura Bučića. Za predstojnika Kabineta je imenovan prof. Ante Tadić, koji je radio ljeti kao volonter, dok bi bio na godišnjem odmoru u rodnom Starom

² Ernst Haeckel Online Briefedition. Web: <https://haeckel-briefwechsel-projekt.uni-jena.de/> (13.2.2019.)

³ Darwin Correspondence Project. Web: <https://www.darwinproject.ac.uk/> (13.2.2019.)

Gradu. Tadić je sredio ostavštinu Grgura Bučića, o čijem je životu i znanstvenom djelovanju napisao temeljit rad, te je objavio još nekoliko članaka vezanih uz njega. Inventarizirao je i klasificirao građu, te je izradio indeks po vlastitom iskustvu i stručnosti, zbog čega se njegov inventarni popis Kabineta može gledati kao logički zasebna dokumentacijska cjelina unutar ustanove. Tadićev inventar se sastoji od inventarnih popisa arhiva, knjižnice i raznih predmeta („uspomena”, kako ih Tadić naziva). Iz ovih je inventarnih popisa i njegovih stručnih i znanstvenih članaka očito da se Tadić pri istraživanju Bučićeva rada najviše oslanjao na arhivsku i knjižnu građu, koju je temeljito i sustavno obradio.

Arhivsko gradivo i knjižnu građu je podijelio na tematske cjeline, označivši ih abecednom listom, a svaku jedinicu unutar cjeline rednim brojem. Za ovaj rad je važno napomenuti da arhiv sadrži razne vrste dokumenata, kao što su osobni dokumenti, znanstvena i stručna korespondencija, istraživačke bilješke, popisi i crteži, fotografije, dokumentacija meteoroloških podataka hvarske meteorološke stanice, i nekoliko drugih stanica na Jadranu. Budući da su dokumenti organizirani u tematske cjeline po temama kao što su npr. školovanje, uzgoj morskih spužava, ribarstvo, botanika, opća meteorologija i sl., te su pojedinačno opisani samo kratkim naslovom dokumenta, datumom ili rjeđe vrstom dokumenta, ne zna se točno koliko ima dokumenata vezanih uz stručnu korespondenciju, ni s koliko se znanstvenika i znanstvenih institucija i organizacija Bučić dopisivao. Tadić navodi da pisama i dopisnica ima više stotina, a da se dopisivao sa sedamdesetak znanstvenika.⁴ Prema tome, Bučićeva korespondencija s Haeckelom nije objedinjena ni kao dio tematske cjeline ni kao zasebna cjelina. Prema Bučićevom popisu znanstvenika i stručnjaka s kojima se dopisivao,⁵ a koji je sastavljao nakon 1900. g., Haeckel je Bučiću prvo pismo poslao 1871. godine. Bučić je oko 1900. g. u svojem osobnom arhivu čuvao četrdeset i pet Haeckelovih pisama (uključujući i dopisnice, kojih je bilo dvanaest). Sadašnji broj dokumenata je četiri: jedno pismo poslano 20. 6. 1874., jedno 24. 10. 1877., dopisnica poslana 5. 1. 1898., i pismo poslano 12. 1. 1911. godine. Treba napomenuti da se osim ovih Haeckelovih pisama i ostalih dokumenata vezanih uz njega, u Zbirci nalaze i dvije manje crno-bijele fotografije Ernsta Haeckela u mlađoj dobi, i jedna veća u starijoj dobi, jedna manja crno-bijela fotografija njegove kćeri Lisbeth Haeckel u dječjoj dobi, te tridesetak knjiga, separata i referata s nekoliko Haeckelovih posveta Bučiću.

⁴ Ante Tadić, Još ponešto o Grguru Bučiću, *Hvarski zbornik* 6/1978., Hvar, 209-225.

⁵ Dokument VI T 384, arhiv Zbirke Kabineta Grgura Bučića, Muzej hvarske baštine.

O odnosu Grgura Bučića i Ernsta Haeckela

O odnosu Grgura Bučića i Ernsta Haeckela Tadić piše u četiri rada: *O životu i radu Grgura Bučića*,⁶ *Odnosi Haeckel-Bučić*,⁷ *Osvrt na suradnju Grgura Bučića s Ernstom Haeckelom*⁸ i *Još ponešto u Grguru Bučiću*.⁹ Ukratko, iz tih radova saznajemo da je Ernst Haeckel, sa svojim asistentima-zoolozima sa sveučilišta u Jeni u Njemačkoj, braćom Oscarom i Richardom Hertwigom, boravio u Hvaru u ožujku i travnju 1871. g. Bio je smješten u Franjevačkom samostanu, u kojem ga je ugostio redovnik Bonagracija Maroević, koji je sam pokazivao velik interes za prirodoslovlje, sakupljajući prirodoslovni materijal s otoka Hvara i surađujući s domaćim i inozemnim (austrijskim i njemačkim) prirodoslovcima.

Pod utjecajem teorije evolucije, Haeckel je u Hvar stigao s namjerom da istraži morski svijet oko otoka i da prikupi morske organizme za znanstveno proučavanje, opisivanje i klasificiranje, posebice vapnenačke spužve. U tome mu je pomogao Bučić, koji je u suradnji s austrijskim zoologom Oscarom Schmidtom, i pod pokroviteljstvom Ministarstva trgovine u Beču, od 1864. do 1873. g. u moru oko otoka Hvara umjetno uzgajao spužve. Osim što je Bučić pomagao Haeckelu u otkrivanju novih vrsta spužava dok je ovaj njemački znanstvenik boravio u Hvaru, Haeckel je Bučiću dao upute o daljem sakupljanju spužava i o njihovom konzerviranju, kako bi mu ih Bučić naknadno mogao poslati u Sveučilište u Jenu, koje je bilo sjedište Haeckelovog znanstvenog rada. Haeckel je za zahvalu, nakon opisivanja nove vrste i njezina imenovanja, navodio mjesto pronalaska i Bučića kao pronalazača te vrste. Bučić mu je osim spužava, slao i meduze, ali i pisma u kojima ga izvještava o uzgajanju spužava, o proučavanju i razvoju spužava općenito, i u kojima traži znanstveno mišljenje o ostalim pojavama u fauni otoka Hvara. Također, Bučić se zanimao za Haeckelove pisane znanstvene radove, pa mu je Haeckel slao vlastite knjige, separate znanstvenih članaka i referate s javnih izlaganja, a na njima mu je ostavio i mnogobrojne posvete. Osim pisanih radova, Haeckel mu je poslao i fotografije s vlastitim portretima u raznim životnim dobima, i fotografiju svoje kćeri Lisbeth u dječjoj dobi.¹⁰ Prijateljskom odnosu

⁶ Ante Tadić, O životu i radu Grgura Bučića, *Rasprava i građa za povijest nauka*, Knjiga 1/1963., Zagreb, 207-259.

⁷ Ante Tadić, Odnosi Haeckel-Bučić, *Prilozi povijesti otoka Hvara* III/1969., Hvar, 107-122.

⁸ Ante Tadić, Osvrt na suradnju Grgura Bučića s Ernstom Haeckelom, *Prilozi povijesti otoka Hvara* VII./1983., Hvar, 63-64.

⁹ Tadić, Još ponešto.

¹⁰ Sve su fotografije izložene u stalnom postavu Kabineta Grgura Bučića u Muzeju hvarske baštine.

ove dvojice znanstvenika svjedoče i čestitke prigodom raznih važnijih, životnih događaja, srdačni pozdravi članovima obitelji, i posebno, posljednje Haeckelovo pismo upućeno Bučićevoj obitelji povodom Bučićeve smrti 11. 1. 1911. g., u kojem izražava sućut, i veliko poštovanje i zahvalu prema svojem pokojnom suradniku i prijatelju.

„Odnosi Haeckel-Bučić”

Naslov ovog poglavlja se referira na naslov Tadićevog članka¹¹ u kojem on najviše piše o odnosu Bučića i Haeckela, i u kojem, ne samo što izlaže i interpretira sadržaj njihove korespondencije (pisama, nacрта pisama, dopisnica, telegrama), nego i analizira količinu i povezanost tog gradiva, izražava sumnju o primateljima nekih dokumenata i procjenjuje koliko je takvog gradiva propalo prije nego što je Arhiv preuzeo Bučićevu ostavštinu. Kao što sam već spomenula, Bučićeva korespondencija s Haeckelom nije objedinjena ni kao dio tematske cjeline ni kao zasebna cjelina u arhivu u Zbirci. Tadićevo izlaganje i interpretiranje sadržaja originalnih Haeckelovih pisama i Bučićevih koncepata pisama i sličnih bilješki je zasad najsystematičniji prikaz korespondencije Haeckel-Bučić, koja se čuva u arhivu u Zbirci.

Odmah na početku članka, Tadić izražava žaljenje što korespondencija između ove dvojice znanstvenika nije u potpunosti očuvana, tvrdeći da je njezin dio nestao prije nego što je Arhiv preuzeo brigu o Bučićevoj ostavštini. Također, budući da se Bučić dopisivao s mnogobrojnim austrijskim i njemačkim znanstvenicima, a da su razni Bučićevi koncepti pisama titulirani samo s „Hochwohlgeboener Herr Professor” ili uopće nemaju naznaku o primatelju ni o datumu pisanja, ne može točno ustanoviti koja su od tih pisama bila namijenjena Haeckelu. Koja su pisma bila namijenjena njemu, Tadić nagađa iz samog sadržaja koncepata. Također, u članku izlaže prijevode već spomenutih Haeckelovih pisama, te nekoliko Bučićevih koncepata pisama za koje je siguran da su bila upućena Haeckelu. Informacije o njihovom odnosu prikuplja i iz ostalog pisanog materijala u Zbirci, kao što su Bučićeve istraživačke bilješke i izvještaji, Haeckelove posvete Bučiću na knjigama i ostalim radovima, posvete na fotografijama, te Haeckelovo spominjanje Bučića u raznim znanstvenim radovima.

Iako je uza sve ove izvore, u članku izložio sadržaj Haeckelovih pisama i Bučićevih koncepata, te se pokušao domisliti koji se od koncepata mogu odnositi na Haeckela, Tadić smatra da na temelju ovog materijala nije moguće u potpunosti

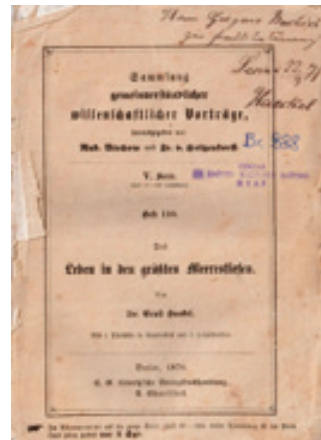
¹¹ Tadić, Odnosi Haeckel-Bučić.

Naslovna stranica Bučićevog primjerka Haeckelove knjige „Natürliche Schöpfungsgeschichte“, izdane 1870. g.; Zbirka Kabineta Grgura Bučića, MHB

Fratar Bonagracija Maroević; Zbirka Kabineta Grgura Bučića, MHB

„Das Leben in den grössten Meerestiefen“, Haeckelov separat s posvetom Bučiću, napisanom 22.3.1871. g., tijekom Haeckelovog boravka u Hvaru; Zbirka Kabineta Grgura Bučića, MHB

opisati odnos Haeckela i Bučića, te da u njihovoj korespondenciji *postoji izvjesna praznina*. Iako u ovom članku pretpostavlja da je moguće *da bi se u Haeckelovom muzeju u Jeni našlo nešto originalnih Bučićevih pisama, ukoliko je tamo sačuvana i registrovana sva Haeckelova korespondencija sa raznim učenjacima*,¹² deset godina nakon ovog članka zna da se u tom muzeju čuva sedamdesetak Bučićevih pisama.¹³

Digitalno istraživanje vezano uz Zbirku Kabineta Grgura Bučića

Prije nego što prikažem osnovne online izvore informacija za proučavanje odnosa Haeckela i Bučića, opisat ću koje su mi digitalne i virtualne forme interpretacije i komunikacije, vezane uz arhivsku, knjižnu i muzejsku djelatnost, bile korisne pri istraživanju i dokumentiranju (inventariziranju) Zbirke. One nisu usko vezane uz odnos Haeckela i Bučića, ali ih spominjem s namjerom da ilustriram kako može izgledati digitalno istraživanje, i da izložim te digitalne forme kao preporuke, ne samo za istraživanje prirodoslovne baštine, nego i baštine op-

¹² U muzeju Ernst-Haeckel Haus, u sklopu Sveučilišta u Jeni u Njemačkoj, još se čuvaju Bučićeva pisma, ali o tome u sljedećim poglavljima.

¹³ Tadić, Još ponešto.

ćenito. Također, navodim ove forme da prikažem u kakvom kontekstu digitalnog istraživanja sam naišla na dva značajna projekta digitalizacije vezana uz odnos Haeckela i Bučića, a koji će biti prikazani u sljedećim poglavljima.

Što se tiče digitalnog istraživanja vezanog uz Zbirku, mogu istaknuti službene web stranice hrvatskih prirodoslovnih muzeja i odjela, na kojima sam mogla vidjeti kako je organizirana muzejska građa i kako su ustrojene zbirke, i na kojima su mi već bili dragocjeni i sami opisi zbirki. Za ilustraciju, mogu samo spomenuti da sam na taj način saznala da se u Prirodoslovnom muzeju u Splitu čuva Bučićev herbarij s kopnenim biljkama,¹⁴ a da u Prirodoslovnom muzeju u Dubrovniku postoje herbarijski primjerci algi koje je sakupio hvarski prirodoslovac Matij Botteri,¹⁵ što do tada u Muzeju nije bilo poznato. Korisna mi je bila i online inventarna knjiga Prirodoslovnog muzeja u Rijeci,¹⁶ na kojoj sam mogla proučiti što to zapravo čini prirodoslovne zbirke u većini prirodoslovnih muzeja i odjela, na koji su način opisani primjerci, te kako općenito izgleda znanstveni rad u takvim muzejima. Bili su mi dragocjeni i knjižni katalozi prirodoslovnih muzeja u Rijeci¹⁷ i u Splitu¹⁸, gdje sam mogla vidjeti ima li tamo starije prirodoslovne knjižne građe slične građi koja se čuva u Zbirci Kabineta Grgura Bučića, te kako je ona opisana. Pri dokumentiranju knjižne građe, provjeravanju bibliografije i općenito istraživanju, bile su mi jako dragocjene online baze podataka i stranice sa znanstvenim bibliografijama i digitaliziranom arhivskom i starom, knjižnom građom, kao što su ZOBODAT (Zoologisch Botanische Datenbank)¹⁹, WoRMS (World Register of Marine Species)²⁰, WPD (World Porifera Database)²¹, Internet

¹⁴ Zbirke - Prirodoslovni muzej i Zoološki vrt. Web:
<https://www.prirodoslovni.hr/Zbirke/index.html> (2.11.2018.)

¹⁵ Zbirka algi - Prirodoslovni muzej Dubrovnik.
Web: <https://pmd.hr/hr/zbirka-algi/> (2.11.2018.)

¹⁶ Prirodoslovni muzej Rijeka - Inventarna knjiga.
Web: <http://www.prirodoslovni.com/inventarna/> (2.11.2018.)

¹⁷ Prirodoslovni muzej Rijeka - Knjižnica.
Web: <http://www.prirodoslovni.com/knjiznica/>, (2.11.2018.)

¹⁸ Knjižnica - Prirodoslovni muzej i Zoološki vrt.
Web: <http://prirodoslovni.hr/Knjiznica/index.html> (2.11.2018.)

¹⁹ ZOBODAT (Zoologisch Botanische Datenbank).
Web: <https://www.zobodat.at> (30.10.2018.)

²⁰ WoRMS (World Register of Marine Species).
Web: (<http://www.marinespecies.org>), (30.10.2018.)

²¹ WPD (World Porifera Database).
Web: <http://www.marinespecies.org/porifera/> (30.10.2018.)

Archive²², HathiTrust Digital Library²³ i Biodiversity Heritage Library²⁴.

No, digitalizirana baština ne mora biti tekstualna, npr. na portalu Europeana Collections, web stranici koja prikuplja digitalizirane predmete i zapise iz europskih knjižnica, arhiva i muzeja, i koja sadrži alate za njihovo pretraživanje i filtriranje, može se pogledati opis i fotografije muzejskog primjerka skakavca *Rachocleis buchichi*²⁵. Skakavca je 1874. g. pronašao švicarski prirodoslovac Karl Brunner von Wattenwyl u nekoj spilji na otoku Hvaru, i nazvao ga je po Bučiću,²⁶ a primjerak se s originalnom etiketom čuva u Prirodoslovnom muzeju u Berlinu (Museum für Naturkunde Berlin).

Online izvori kao prilozi proučavanju odnosa Haeckel - Bučić

Pri prethodno opisanom digitalnom istraživanju i potrazi za informacijama naišla sam na dva značajnija projekta, to su Ernst Heckel Online Briefedition²⁷ i Darwin Correspondence Project,²⁸ oba projekta usmjerena na digitalizaciju stručne i znanstvene korespondencije poznatih prirodoslovaca 19. st., Ernsta Haeckela i Charlesa Darwina.

Ernst Heckel Online Briefedition je projekt Sveučilišta u Jeni (ustanove Ernest Haeckel-Haus tj. muzeja Ernsta Heckela), u Njemačkoj. Projekt je dio većeg projekta, „Ernst Haeckel (1834-1919): Briefedition“ koji čine dva modula: tiskanje dvadeset i pet svezaka Haeckelove korespondencije, i objavljivanje te korespondencije online. Korespondencija (koja se čuva u muzeju) se odnosi na 45148 rukopisa i 10829 osoba. Modul Ernst Heckel Online Briefedition, se odnosi na platformu za objavljivanje metapodataka²⁹ i potpunih tekstova kores-

²² Internet Archive. Web: <https://archive.org> (30.10.2018.)

²³ HathiTrust Digital Library. Web: <https://www.hathitrust.org> (30.10.2018.)

²⁴ Biodiversity Heritage Library. Web: <https://www.biodiversitylibrary.org> (30.10.2018.)

²⁵ Rachocleis buchichi Herman, 1874 - Kolekcije Europeane. Web: https://www.europeana.eu/portal/hr/record/11622/_ORTHOPTERA_DORSA_MFN_GERMANY_ZMB_Orth_BTrhabucP02.html?q=bucchichi#dcId=1548322842104&p=1 (29.1.2019.)

²⁶ Petrić, Grgur Bučić.

²⁷ Ernst Heckel Online Briefedition. Web: <https://haeckel-briefwechsel-projekt.uni-jena.de> (30.10.2018.)

²⁸ Darwin Correspondence Project. Web: <https://www.darwinproject.ac.uk> (30.10.2018.)

²⁹ Za one kojima pojam nije baš blizak, metapodaci se doslovno mogu definirati kao podaci o podacima. U digitalnom i mrežnom svijetu, to su strukturirane informacije koje opisuju određeni digitalni entitet, i omogućavaju lakši prijenos (komunikaciju) podataka o njemu. Metapodaci u arhivskoj, knjižnoj i muzejskoj djelatnosti imaju različite strukture informacija, no općenito se može reći da se odnose na opis određene jedinice (npr. arhivskih fondova ili

Dopisnica s Haeckelovom zahvalom na Bučićevoj novogodišnjoj čestitci, poslana 5.1.1898. g.; Zbirka Kabineta Grgura Bučića, MHB

pondencije. Projekt još uvijek traje, a čine ga dvije faze: u prvoj su objavljeni svi metapodaci pisama, i nekoliko tekstova pisama čiji je autor sam Haeckel, a druga faza je nastavak objavljivanja svih tekstova. Završetak projekta je predviđen za 2037. g.

Digitalna korespondencija se može pretraživati upisivanjem pojma na općoj tražilici i prema kategorijama pošiljatelja, primatelja, institucije, vrste dokumenta, mjesta i vremena slanja. Upisivanjem pojma *Bucchich* sam dobila 83 rezultata. Tri se odnose na profile osoba s prezimenom Bucchich, a to su Gregorio Bucchich (Grgur Bučić), Klotilde Bucchich (Klotilda Bučić, Bučićeva žena) i Pietro Bucchich (Petar Bučić, Bučićev sin), a ostalih 80 na

broj pisama koja su te osobe poslale. Pregledavanjem metapodataka svakog pisma može se saznati koje su to forme pisama, kada su i odakle poslana. Grgur Bučić je autor sedamdeset i pet pisama, telegrama i dopisnica. Najstarije pismo je poslano 9. 8. 1872. g., nakon više od godine dana otkad je Haeckel boravio u Hvaru, a posljednje, telegram, s njegovim imenom kao pošiljateljem, je na dan Bučićeve smrti, 11. 1. 1911. g., iz Hvara poslalo Higijeničko društvo.³⁰ Bučićeva pisma u Haeckelovoj korespondenciji su slana od 1872. do 1883., 1887., 1889., od 1891. do 1906. g., a posljednje (telegram) je poslano 1911. godine. Tri su pisma nedatirana, a slao je po

pojedinačnog dokumenta, serije knjiga ili pojedinačnog knjižnog izdanja, muzejske zbirke ili pojedinačnog muzejskog predmeta). Što se tiče spomenutih digitalnih projekata, metapodaci dokumenata su označeni računalnim jezikom tj. shemom, čime je omogućeno lakše upravljanje njima u digitalnom i mrežnom kontekstu (tj. njihovo pregledavanje, pretraživanje i prenošenje).

³⁰ U članku *O životu i radu* Tadić, pri prevodenju pisma koje je Haeckel poslao Bučićevoj obitelji 12. 1. 1911. g., pogrešno prevodi da je Haeckel dobio telegram iz *Heidelberga*, grada u Njemačkoj. U originalnom pismu piše *Heilverein in Lesina*, a radi se o njemačkom izrazu za Higijeničko društvo u Hvaru.

par pisama godišnje. Klotilda Bučić je poslala telegram 13. 1. 1911., a Petar Bučić tri pisma, 30. 10. 1913., 9. 1. 1914. i 25. 2. 1914. godine. Treba spomenuti i fratra Bonagraciju Maroevića,³¹ koji je poslao pet pisama, 7. 7. 1871., 18. 11. 1871., 26. 7. 1872., 3. 11. 1874. i 19. 1. 1881. godine. Sam Haeckel je iz Hvara poslao pet pisama, 21. 3. 1871., 27. 3. 1871. i 4. 4. 1871. godine.³² Budući da je osim metapodataka, objavljen i tekst Haeckelovih pisama, pretraživanjem se dobije još šest rezultata s pismima u kojim on samo spominje Hvar. O sadržaju pisama koja se tiču njegovog boravka u Hvaru, bit će govora u sljedećem poglavlju.

Sličan je projekt i Darwin Correspondence Project, online platforma Sveučilišta u Cambridgeu, u Engleskoj. Projekt također čini objavljivanje trideset svezaka Darwinove korespondencije (15000 pisama) do 2022. g., i objava 9000 pisama online (metapodataka, potpunih tekstova i originalnih dokumenata). Korespondencija se čuva u knjižnici Sveučilišta (Cambridge University Library). Haeckel se dopisivao s Darwinom tijekom dvadesetak godina,³³ a za ovaj je rad važno spomenuti dva pisma, koja su izmijenili 21. 12. 1871. i 27. 12. 1871. g., a koja se tiču Haeckelova boravka u Hvaru. No, o tome će također biti riječ u sljedećem poglavlju.

Prije toga, spomenut ću i da je jedno Haeckelovo pismo Bučiću (skenirani originalni dokument i prijevod dokumenta), poslano 13. 5. 1883. g., objavljeno na web stranici Gradske knjižnice Marka Marulića u Splitu.³⁴ Pismo je pisano u vrlo prijateljskom tonu, a u njemu Haeckel zahvaljuje na bačvici prošeka koju mu je Bučić poslao (i veseli se novoj sljedeće godine), spominje braću-znanstvenike Hertwig, svoj tekući znanstveni rad, i srdačno pozdravlja Bučića, njegovu obitelj i fratra Bonagraciju Maroevića.

³¹ Haeckelova pisma Bonagraciji Maroeviću se čuvaju u arhivu Franjevačkog samostana u Hvaru. O njihovoj suradnji više u: Veljko J. Velnić, O. Bonagracija Marojević, *Prilozi povijesti otoka Hvara* III./1969., Hvar, 123-132.

³² Haeckelu su iz Hvara pisali i njemački zoolozi Franz Eilhard Schulze i Hans Dreisch, njegovi sin Walter Haeckel, i Gregor Schmelrik, o kojem se ne zna više podataka.

³³ Na istoj se web stranici može virtualno „prelistati“ fotografski album s portretima njemačkih i austrijskih znanstvenika, koji je Haeckel dao izraditi kao poklon Darwinu 1877. g. U njemu se nalaze i portreti znanstvenika koji su dolazili istraživati na Hvar, a s nekima od njih se dopisivao Bučić. To su, uz Haeckela, npr. Oscar Schmidt, Emil von Marenzeller, Brunner von Wattenwyl, Franz Eilhard Schulze.

Photograph album of German and Austrian scientists. Web: <https://www.darwinproject.ac.uk/photograph-album-german-and-austrian-scientists> (29. 1. 2019.)

³⁴ Kaleidoskop Gradske knjižnice Marka Marulića // Zdravko Zlatar Jovin – Iz prepiske Grgura Bučića i Ernsta Haeckela. Web: http://www.gkmm.hr/zdravko_zlatar_jovin-iz_prepiske_grgura_bucica_i_ernsta_haeckela.html (20. 1. 2019.)

Susret i boravak u Hvaru

Dva pisma koja je Haeckel 15. 3. 1871. g. iz Trsta poslao u Jenu svojoj ženi, Agnes Haeckel,³⁵ i svojim roditeljima, Carlu i Charlotte Haeckel,³⁶ sličnog su sadržaja. Haeckel je u društvu Oscara Schmidta stigao iz Graza u Trst, navečer 13. ožujka. Schmidt je tamo ostao jedan dan, ali su se Haeckelu pridružila braća Hertwig (Haeckel ih naziva *dobrim zlatnim dečkima*), koja su iz Mühlhausena stigla dan ranije. U Trstu su dva dana bili u lovu na spužve, ali bez posebnog uspjeha, Haeckel je pronašao samo dvije spužve, i to baš one koje je tražio. Nakon sigurnih iskustava Oscara Schmidta i Camilla Hellera, i na Schmidtovu preporuku, da na otoku Hvaru može naći željenih vrsta spužava u izobilju, planira polazak za Hvar parobrodom, ujutro 14. ožujka. Tamo namjerava stići 20. ožujka i ostati tri do četiri tjedna. No, 18. ožujka³⁷ iz Pule piše svojoj ženi Agnes da je zbog iznenadne i snažne bure, i olujnog nevremena koje je uslijedilo, morao odgoditi put par dana, te da namjerava sutradan krenuti za Zadar i za Split, pa onda tek za Hvar.

Haeckel je s Hertwizima sigurno stigao u grad Hvar 21. ožujka, i odsjeo je u Franjevačkom samostanu. Istog dana³⁸ svojim roditeljima piše o prvim dojmovima koje je stekao pri dolasku. Cijeli samostan, kao i njegov namještaj, opisuje kao jedno od najneobičnijih mjesta koje je dotad vidio. Piše da su u njemu nastanjeni samo stari redovnik sa svojim redovničkim slugom, pa da zato imaju mnogo mjesta na raspolaganju. Prema njemu je stari redovnik, otac Bonagracija, *jako inteligentan i neobičan čovjek, i odlučan slobodan duh, čak i darvinist!* U jednako iznenađenom tonu opisuje susret s Grgurom Bučićem. Piše da ga je odmah kad je stigao u Hvar dočekao telegrafski direktor, g. Bučić (*jako ljubazan čovjek kojeg je Oscar Schmidt obavijestio o mojem dolasku*), citirajući dio iz Haeckelove knjige *Schöpfungsgeschichte*,³⁹ te uvjeravajući ga da mu je to najdraža knjiga i njegova

³⁵ Ernst Haeckel Online Briefedition, signatura EHA Jena, A 37558.

Web: https://haeckel-briefwechsel-projekt.uni-jena.de/en/document/b_37558 (7. 2. 2019.)

³⁶ Ernst Haeckel Online Briefedition, signatura EHA Jena, A 37400.

Web: https://haeckel-briefwechsel-projekt.uni-jena.de/en/document/b_37400 (7. 2. 2019.)

³⁷ Ernst Haeckel Online Briefedition, signatura EHA Jena, A 37559. Web: https://haeckel-briefwechsel-projekt.uni-jena.de/en/document/b_37559 (7. 2. 2019.)

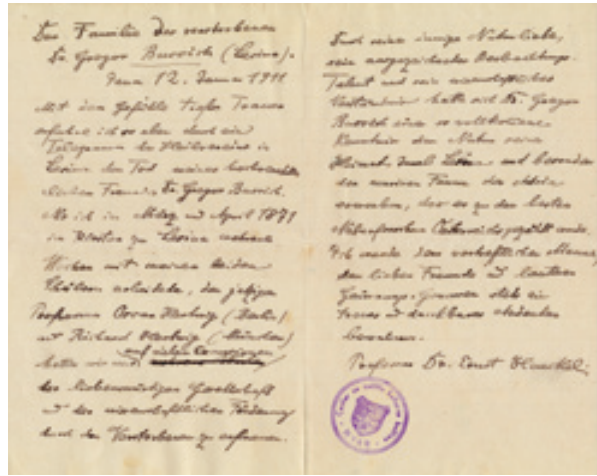
³⁸ Ernst Haeckel Online Briefedition, signatura EHA Jena, A 38530. Web: https://haeckel-briefwechsel-projekt.uni-jena.de/en/document/b_38530 (8. 2. 2019.)

³⁹ Knjiga je prvi put izdana 1868. g. u Berlinu, kao znanstveno-popularno (i kontroverzno) djelo koje je promoviralo teoriju evolucije Charlesa Darwina, te je u ono doba bila svojevrsni bestseller. Bučićev primjerak knjige je izdan 1870. g., i trenutno se čuva u knjižnici Zbirke Kabineta Grgura Bučića u Muzeju hvarske baštine. Puni naslov joj je: *Natürliche Schöpfun-*

Biblija prirode. Nakon tog susreta, dalje piše, čim je stupio u samostan, stari redovnik mu je doviknuo na „iskrivljenom njemačkom”: *Da, da, g. profesore, mi i majmuni svi imamo jednog zajedničkog pretka!* Nadodaje da su braća Hertwig, ionako ushićena zbog putovanja, tu izjavu dočekala s dodatnim veseljem.

Svoj daljnji boravak na Hvaru Haeckel opisuje u pismima koja

je 27. ožujka poslao svojoj ženi Agnes⁴⁰ i svojim roditeljima.⁴¹ Otok Hvar naziva *osamljenim otokom* te se čudi što netko uopće živi tamo, dok njihov boravak na otoku naziva *monaškim životom*. Iako piše da su se dobro snašli, nisu bili zadovoljni prehranom, što je pogotovo teško palo braći Hertwig. Pečeno meso je *nepoznata stvar*, te piše da im *svakodnevna osamljujuća monotonija smanjuje apetit na minimum*. Iako ih je sve uhvatila otočka melankolija, te nestrpljivo čekaju odlazak, zadovoljni su svojim znanstvenim radom. Haeckel piše da svakodnevno nalazi svježe vapnenačke spužve u izobilju, da su braća pronašla mnogo mješčićnica (Ascidiae),⁴² te smatra da u četrnaest dana mogu sve završiti. Također, žali se na hladne, burovite dane, na nedostatak grijanja u prostorijama,

Haeckelovo pismo Bučićevoj obitelji povodom Bučićeve smrti 11.1.1911., poslano 12.1.1911. g.; Zbirka Kabineta Grgura Bučića, MHB

gsgeschichte. Gemeinverständliche wissenschaftliche Vorträge über die Entwicklungslehre im Allgemeinen und diejenige von Darwin, Goethe und Lamarck im Besonderen, über die Anwendung derselben auf den Ursprung des Menschen und andere damit zusammenhängende Grundfragen der Naturwissenschaft.

⁴⁰ Ernst Haeckel Online Briefedition, signatura EHA Jena, A 37561.

Web: https://haeckel-briefwechsel-projekt.uni-jena.de/en/document/b_37561 (8. 2. 2019.)

⁴¹ Ernst Haeckel Online Briefedition, signatura EHA Jena, A 37401. Web: https://haeckel-briefwechsel-projekt.uni-jena.de/en/document/b_37401 (8. 2. 2019.)

⁴² Mješčićnice su vrsta morskih organizama pričvršćenih za morsko dno.

Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Plaštenjaci.

Web: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=48627> (20. 2. 2019.)

te općenito smatra da *Dalmacija po klimatskim i krajobraznim ljepotama zaoštaje za zapadnom obalom Italije*. Svoje nestrpljenje zbog odlaska izražava i u pismu Agnes, 4. travnja,⁴³ u kojem piše da im neće biti teško prekinuti boravak u Franjevačkom samostanu, i da im je svima drago što će napustiti Hvar, i vratiti se u *civiliziranije i europske uvjete*. Piše da odlazak za Dubrovnik planiraju za 8. travnja, i da tamo namjeravaju ostati nekoliko dana. Cilj im je proučiti obalu i morski svijet Dubrovnika, Gruža i Lokruma, i pronaći rijetke morske organizme i zanimljive spužve. Iz Dubrovnika se namjeravaju vratiti u Trst, ići u Veneciju, Veronu, Innsbruck, München, i vratiti se u Jenu.

Iako Haeckel i njegovi pratitelji, Hertwizi, nisu bili zadovoljni udobnošću boravka ni otočnom izolacijom, u tim posljednjim pismima iz Hvara ipak piše da su jako zadovoljni svojim znanstvenim radom, da su kod oca Bonagracije *svježi i zdravi*, i da su, sve u svemu, zadovoljni svojim *monaškim životom*.

U pismu Agnes 9. travnja⁴⁴ piše da su *svoj tih samostan u Hvaru* napustili 8. travnja, te da su isti dan stigli u Dubrovnik.

Devet mjeseci nakon boravka u Hvaru, u pismu poslanom 21. prosinca 1871. g.⁴⁵ Charlesu Darwinu,⁴⁶ Haeckel opisuje svoj boravak na Hvaru, i neobičan susret koji je imao s ocem Bonagracijom. Pismo je pisano u vrlo prijateljskom tonu, te mu u njemu Haeckel piše i o svojoj monografiji o vapnenačkim spužvama, o evolucionističkom objašnjenju njihova razvoja i adaptacije, komentira Darwinovu knjigu *The Descent of Man and Selection in Relation to Sex*, izdanu 1871., te mu opisuje trenutni znanstveni rad. Što se tiče Hvara, piše da je najviše materijala vezanog uz rad sa spužvama našao u Norveškoj i Dalmaciji, pogotovo na otoku Hvaru. Piše da je tamo proveo *divnih mjesec dana u jednom Franjevačkom samostanu (!)*. U vrlo živahnu i zabavnu tonu, nastavlja kako je predstojnik samostana, otac Bonagracija, *strastveni darvinist(!), obožavatelj i poznavatelj Goetheovog rada i Darwinove knjige Origin of Species*. Dalje mu opisuje da je prije nego što je nogom stupio na otok, dok je brod još pristajao, predstojnik već stajao na obali i da mu je doviknuo: *Nije istina, g. profesore, Darwin je u pravu, svi potječemo*

⁴³ Ernst Haeckel Online Briefedition, signatura EHA Jena, A 37562.
Web: https://haeckel-briefwechsel-projekt.uni-jena.de/en/document/b_37562 (8. 2. 2019.)

⁴⁴ Ernst Haeckel Online Briefedition, signatura EHA Jena, A 37563.
Web: https://haeckel-briefwechsel-projekt.uni-jena.de/en/document/b_37563 (8. 2. 2019.)

⁴⁵ Darwin Correspondence Project, „Letter no. 8114”.
Web: <http://www.darwinproject.ac.uk/DCP-LETT-8114> (8. 2. 2019.)

⁴⁶ Zanimljivo je spomenuti da je ova, 2019., 210. godina od rođenja Charlesa Darwina i 100. godina od smrti Ernsta Heackela.

od jednog i jedinog Catarrhini⁴⁷-majmuna!! Na to dodaje da zasigurno nikada nije jedan prirodoslovac bio primljen u katolički samostan. Piše da su kasnije za kriovovjerje oca Bonagracije čuli jezuiti, da su ga tužili papi u Rim, te navodi da su pisali da je *primio majmunske heretike u samostan i oskvrnuo ga*. Dalje piše da bi *siroti predstojnik* trebao biti izbačen i vjerojatno zatvoren, ali budući da je omiljena i ugledna osoba, i ujedno nezamjenjiv otočki učitelj, smatra da mu se vjerojatno neće ništa dogoditi.⁴⁸ Dio o ocu Bonagraciji završava rečenicom: *Nije li ova priča dragocjena?*

Darwin mu odgovara pismom 27. prosinca 1871. g.,⁴⁹ u kojem, osim što hvali Haeckelov rad sa spužvama, raspravlja o svojim teorijama nasljeđivanja i križanja, o uređivanju drugog izdanja *Origin of Species*, i o ostalim znanstvenim temama koje ga trenutno zanimaju, odmah na samom početku pisma komentira Haeckelov dio pisma o ocu Bonagraciji. Piše da nikad nije čuo ništa tako neobično kao što je *predstojnik svete katoličke crkve koji vjeruje u naše majmunolike pretke*, te da se stvarno nada da ga jezuiti neće istjerati.

U pismu poslanom 9. veljače 1877. g.,⁵⁰ Haeckel je Darwinu spomenuo da, radi znanstvenog istraživanja, namjerava putovati Mediteranom od šest do sedam tjedana, i vjerojatno opet doći do Hvara, no, koliko se za sada zna, Hvar više nikada nije posjetio.

⁴⁷ Catarrhini su skupina viših primata iz koje su se razvili i ljudi. Struna. Hrvatsko strukovno nazivlje. Cattarrhini. Web: <http://struna.ihjj.hr/naziv/lt-i-gt-cattarrhini-lt-i-gt/26580/> (20. 2. 2019.)

⁴⁸ Fratar Bonagracija je iste godine pisao Haeckelu o situaciji u kojoj se našao nakon njegova boravka u Hvaru. Velnić opisuje Haeckelovu reakciju na tu vijest, prema pismu koje je Haeckel poslao fratri Bonagraciji 10. 10. 1871. g.: *Rasrđen, svojstvenim Haeckelovim stilom i žargonom grdi nazadne klerikalne redove i prijeti se da će, bude li O. Bonagracije imao neugodnih posljedica poradi liberalnog stava i humanosti, iznijeti čitavu stvar pred evropsku javnost jer u Evropi postoji sad sloboda štampe i mišljenja, a vremena, da se spaljuju napredni svećenici i redovnici - filozofi, prošla su*. Fratar Bonagracija nije imao nikakve posljedice nakon cijele te situacije. Više o tome u: Velnić, O. Bonagracija Marojević.

⁴⁹ Darwin Correspondence Project, „Letter no. 8121”. Web: <https://www.darwinproject.ac.uk/letter/?docId=letters/DCP-LETT-8121.xml;query=Lesina;brand=default> (11. 2. 2019.)

⁵⁰ Darwin Correspondence Project, „Letter no. 10835”. Web: <https://www.darwinproject.ac.uk/letter/?docId=letters/DCP-LETT-10835.xml;query=lesina;brand=default> (13. 2. 2019.)

Zaključak

Ante Tadić je tijekom svojeg istraživanja o životu i radu Grgura Bučića 1970ih godina znao da se u muzeju Ernst Haeckel-Haus u Jeni u Njemačkoj čuva sedamdesetak Bučićevih pisama. Te je informacije saznao u korespondenciji s ravnateljem muzeja, od kojeg je zatražio kopije dokumenata, no u stručnom arhivu Zbirke Kabineta Grgura Bučića do sada te kopije nisu pronađene.

Digitalnim istraživanjem vezanim uz Zbirku Kabineta Grgura Bučića pronašla se online korespondencija Ernsta Haeckela, nastala na temelju originalnih dokumenata koji se čuvaju u muzeju Ernst Haeckel-Haus, te se njezinim pretraživanjem, i iščitavanjem metapodataka dokumenata, moglo saznati koliki je točan broj tih pisama, u kojoj su formi i kada poslana. Isto tako, istražilo se tko je još ih Hvara slao pisma Haeckelu, te koliko ih je iz Hvara poslao sam Haeckel.

Dojmljivi su količina i trajanje korespondencije između Haeckela i Bučića, kao i njihov prislan i prijateljski odnos. Treba uzeti u obzir da je, od svih hrvatskih prirodoslovaca, Bučić prirodoslovac (još i amater) s kojim je Haeckel razmijenio najviše pisama, a može se spomenuti da se Haeckel dopisivao sa značajnim zoolozima Špirom Brusinom i Adolfom Jurincem, biologom Carom Lazarom, i astronomom Leom Brennerom.

Izlaganjem sadržaja Haeckelovih pisama s prikazanih online korespondencija, opisalo se kako su s perspektive jednog značajnog europskog prirodoslovca 19. st. izgledali Hvar i njegov prirodoslovni krug znanstvenika-amatera. Isto tako, prikazalo se kako je u tom krugu prihvaćena teorija evolucije, te se, prema tome, Grgura Bučića i fratara Bonagraciju Maroevića može ubrojiti među prve hrvatske evolucioniste, odnosno darviniste. Na ovim je prostorima, u to doba, Darwinovu teoriju evolucije prvi zagovarao i popularizirao mladi zoolog Špiro Brusina, u svojim predavanjima 1870. i 1871. g.⁵¹

Treba naglasiti koliki je snažan dojam na Haeckela ostavio i fratar Bonagracija. Iz Haeckelovih i Darwinovih reakcija na „epizodu” s fratrom Bonagracijom se vidi da je bilo vrlo neobično da u 19. st. jedan katolički redovnik i svećenik podržava teoriju evolucije, pogotovo kad se uzme u obzir da je otok Hvar bio „osamljen otok”, dosta udaljen od europskih znanstvenih središta. Spomen Hvara i hvarskih prirodoslovaca u Haeckelovoj i Darwinovoj korespondenciji je značajan, s obzirom na to da je jedini hrvatski prirodoslovac koji je pisao Darwinu bio

⁵¹ Hrvatski biografski leksikon, Brusina, Spiridon (Špiro).
Web: <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=2949> (14. 2. 2019.)

Špiro Brusina, poslavši mu jedno pismo 29.travnja 1869. godine.⁵² Darwin mu je odgovorio pismom 8.5.1869. g.⁵³

Iako je Tadić dosta pisao o odnosu Haeckela i Bučića, bio je svjestan da pomoću građe kojom je raspolagao u Kabinetu Grgura Bučića nije moguće u potpunosti opisati taj odnos. To potvrđuju i online izvori, pronađeni digitalnim istraživanjem vezanim uz Bučićev život i rad, iz kojih se saznaje više informacija o njihovoj korespondenciji, i na temelju kojih se ilustrirala jedna crtica iz prirodoslovne prošlosti otoka Hvara.

⁵² Darwin Correspondence Project, „Letter no. 6720”. Web: <https://www.darwinproject.ac.uk/letter/?docId=letters/DCP-LETT-6720.xml;query=brusina;brand=default> (20. 2. 2019.)

⁵³ Darwin Correspondence Project, „Letter no. 6736A”. Web: <https://www.darwinproject.ac.uk/letter/DCP-LETT-6736A.xml> (20. 2. 2019.)

Katija Borak

EVOLUTIONISTS IN HVAR IN THE 19TH CENTURY - ONLINE SOURCES
AS A CONTRIBUTION TO THE STUDY OF THE HAECKEL - BUČIĆ
RELATIONSHIP

Summary

This paper presents the results of the researches of online sources connected with relationship between Hvar meteorologist and naturalist Grgur Bučić, and the best known German naturalist of the second half of the 19th century, Ernst Haeckel. Haeckel visited Hvar with his assistants in 1871, where they were received in the Franciscan monastery by the Friar Bonagracija Maroević; the Germans researched the sea animals, especially sponges, assisted by Bučić and Father Bonagracija. Correspondence between Bučić and Haeckel lasted about forty years, till Bučić's death in 1911. Their relationship was described chiefly by the biologist Ante Tadić, based on the sources in the Cabinet of Grgur Bučić in the Museum of Hvar Heritage.

The paper exposes some newly accessible digitalized correspondence between Bučić, Haeckel and Charles Darwin, with its data and metadata. It helps us to reconstruct Haeckel's sojourn in Hvar in 1871, and it proves that both Bučić and friar Bonagracija were among the earliest Croatian evolutionists or darwinists.

(Translation: Joško Kovačić)